

своєрідність української фразеології. Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні інших лексико-фразеологічних засобів виразності у художніх творах Макса Кідрука.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кідрук М. Доки світло не засне назавжди: роман. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 560 с.
2. Кідрук М. Не озирайся і мовчи: роман. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 512 с.
3. Ужченко В. Д., Авксентьев Л. Г. Українська фразеологія: навч. посібник. Харків: видавництво «Основа», 1990. 167 с.
4. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: навч. посібник. Київ: видавництво «Знання», 2007. 494 с.
5. Яцьків М. Ю. Здобутки сучасної української фразеології у контексті новітніх парадигм лінгвістичних досліджень: наукова стаття. Міжнародний науковий вісник. 2014. Випуск 8(27). С. 253–262.
6. Max Kidruk: додаток. URL: <https://apps.apple.com/ua/app/max-kidruk/id1475886555?l=uk> (дата звернення: 23. 09. 2022).

Кушпінська Світлана

Науковий керівник – доц. Свистун Ніна

ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ ЯК ТИПИ УСКЛАДНЕНЬ ПРОСТИХ РЕЧЕНЬ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ МАКСА КІДРУКА «ДОКИ СВІТЛО НЕ ЗГАСНЕ НАЗАВЖДИ»)

Лінгвістичні проблеми, що стосуються вивчення структури простих ускладнених речень, на сьогодні залишаються актуальними та суперечливими. Серед них варто відзначити різні аспекти вивчення однорідних членів речення, які, незважаючи на їх поширеність у мові, зокрема в художніх творах, досі викликають багато дискусій серед науковців.

Під терміном «однорідні члени речення» більшість мовознавців, серед яких К. Шульжук, розуміє «члени речення, що перебувають в однакових синтаксичних відношеннях з одним із членів речення і поєднуються між собою сурядним зв'язком» [4, с. 153].

Однорідні члени речення у різний час вивчалися як зарубіжними, так і українськими лінгвістами.

Однорідні компоненти постійно перебувають у колі наукових інтересів українських мовознавців А. Загнітка, І. Кучеренка, К. Городенської, К. Шульжука, І. Слинька, Н. Гуйванюк, Л. Кадомцевої, П. Дудика, Л. Прокопчук та ін.

Творчість сучасних українських письменників є важливим ресурсом для вивчення того, як функціонують однорідні члени речення в мові творів. Конструкції з однорідними компонентами, які ще не були досліджені, спостерігаємо у творчості Макса Кідрука.

Актуальність нашої роботи полягає у дослідженні однорідних членів речення на матеріалі роману Макса Кідрука «Доки світло не згасне назавжди», оскільки в українській лінгвістиці відсутні праці, в яких розглядалися б структурно-семантичні особливості однорідних компонентів цього автора.

Метою нашого дослідження є вивчення частиномовних особливостей, будови та синтаксичної ролі однорідних членів речення на прикладі роману Макса Кідрука «Доки світло не згасне назавжди».

Однорідні члени речення можуть виражатися різними частинами мови [2, с. 28].

У романі Макса Кідрука «Доки світло не згасне назавжди» однорідні компоненти, наявні у творі, виражені різними частинами мови, зокрема іменниками («Усе до дрібниць здавалося знайомим: місце, запахи, звуки, чісь слова та дії» [1, с. 51]), прикметниками («Стояв чудовий, сонячний і прохолодний день, більше схожий на початок осені» [1, с. 200]), різними дієслівними формами («Рута роздяглася, розтелила постіль і погасила світло» [1, с. 108]), зрідка – числівниками («Троє чи четверо трималися в тіні, один відколовся від гурту та наблизився до чоловіка» [1, с. 46]) та прислівниками («Було сонячно та вітряно» [1, с. 52]). Рідше у ролі однорідних членів можуть виступати й звороти – дієприкметниковий та дієприслівниковий. Найбільшу кількість серед проаналізованих одиниць становлять дієслова

(52%), значно менше трапляються іменники (25%) та прикметники (19%), найменш уживаними є прислівники (2%) та числівники (2%).

Як зазначає К. Шульжук, «просте речення може ускладнюватись однорідними головними і другорядними членами речення, що утворюють цілісний структурно-семантичний блок» [4, с. 160]. У романі «Доки світло не згасне назавжди» М. Кідрука однорідні члени речення виконують різну синтаксичну роль. Зокрема, у романі наявні речення, ускладнені однорідними компонентами головними і другорядними. Це переважно: підмети: «Звісно, ні Григір, ні Аміна їм не повірили» [1, с. 23]. Вони в основному виражені іменниками, і є назвами істот та неістот; присудки: «Потім поставила на коліна ноутбук, устромила у вуха навушники-крапельки, відкрила Вайбер і набрала сестру» [1, с. 59]. Вони трапляються у формі різних часів, категорії роду та особи: прості дієслівні присудки («Зрештою повітря неначе спалахнуло та обпало зсередини Рутині легені» [1, с. 170]); складені дієслівні присудки («Вона вирішила, що мусить зателефонувати та поговорити з Індією» [1, с. 81]) та складені іменні присудки («Їй було і смішно, і неприємно водночас» [1, с. 233]); додатки: «Погляд заметався між написом, хлопцем і силуетом за вікном» [1, с. 272]. Серед них трапляються як поширені, так і непоширені («Лару не розгледіла, зате почула знайому музику, пронизливий виск автомобільних покришок, скрегіт від зіткнень і дзенькіт розбитого скла – хлопець ганяв у «Need for Speed» на «PlayStation» [1, с. 23]); означення: «Пам'ятала спершу насмішуватий, потім презирливий і зрештою розлючений погляд батька» [1, с. 203]. Тут трапляються узгоджені («Її заковані й ледь вибалушені очі нічого не бачили» [1, с. 266]) та неузгоджені («Рута уявила, як незграбний Ілля із маслакуватими руками та гострим борлаком опускається на коліно перед її сестрою на очах у цілого потоку й пересилила бажання скривитися» [1, с. 70]); обставини: «Збоку та трохи позаду нього дріботів коротколапий Данте» [1, с. 46]. У романі широко представлені різні види обставин: місця, способу дії, міри і ступеня, часу та причини. Поодинокі однорідні компоненти виражені одиничними дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами («Утупившись собі під ноги та неспокійно водячи пальцями по обкладинці роману Бакмана, Рута чекала» [1, с. 287]).

Найбільш уживаними з-поміж однорідних членів речення є присудки (32%), однак всі інші члени речення – означення (19%), обставини (18%), підмети (16%), додатки (15%) – вживаються майже в однаковій кількості.

Натрапляємо на речення з багатьма однорідними компонентами: «Тобто біля воріт Молодіжного з'явилися вчасно, проте ні Рута, ні Іванка раніше на кладовищі не були, а тому ще чверть години проблукали, шукаючи місце поховання» [1, с. 52].

У романі «Доки світло не згасне назавжди» між однорідними членами речення виникають різні смислові відношення, зокрема: єднальні (за допомогою сполучників і, й, та, і..., і..., ні..., ні): «Їхні виняткові спорідненість і близькість зумовлювала, напевно, ідеальна різниця у віці: не дуже велика, через що Індії було цікаво з Рутою, й не мала, завдяки чому сестри не перетворилися на суперниць»; «Їй було і смішно, і неприємно водночас» [1, с. 233];

зіставно-протиставні (за допомогою сполучників а, але): «Він не відступив, але вирівняв спину, збільшивши відстань між їхніми головами» [1, с. 313]; розділові (за допомогою сполучників або, чи, чи...чи, то...то): Ніхто не береться писати, бо не вдалося вивчитись на економіста чи юриста, лише навпаки» [1, с. 66]; «Дивився то на небо, то на багатоповерхівки позаду і намагався триматись розслаблено» [1, с. 100]; градаційні (за допомогою сполучників не лише...але й, не тільки...але й, не тільки...а й): «Можливо, Русецький не лише допоможе з'ясувати, чи була вона вагітною, а й пояснить, що не так із її пам'яттю» [1, с. 290];

приєднувальні (за допомогою сполучника а також): «Центральний вхід, а також кілька вікон на горішніх поверхах тьмаво світилися» [1, с. 515]; безсполучникові: «Відчинив дверцята, допоміг улаштуватися, застібнув пасок безпеки» [1, с. 12].

На прикладі поданих речень бачимо, що сполучники, які виступають засобами зв'язку між однорідними компонентами, можуть бути як одиничними, так і повторювальними.

Отже, проаналізувавши роман Макса Кідрука «Доки світло не згасне назавжди», бачимо, що однорідні члени – досить вагомий елемент ускладнення простих речень. У романі простежуємо, що вони є різноманітними за частиномовною належністю, синтаксичними функціями та смисловими відношеннями. Всі ці особливості творять індивідуальний стиль мови твору Макса Кідрука та виконують важливі стилістичні функції у творі загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кідрук М. Доки світло не згасне назавжди: роман. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 560 с.
2. Мойсієнко А. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого речення. Київ: Видавничий дім «Персонал», 2009. 208 с.
3. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: проблемні питання. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
4. Шульжук К. Синтаксис української мови: підручник. Київ: Академія, 2004. 408 с.

*Саценко Дарина
Науковий керівник – доц. Свистун Ніна*

**СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕПІТЕТІВ У РІЗНОЖАНРОВИХ ТВОРАХ
ВОЛОДИМИРА ЛИСА**

Епітет – одна з найбільш важливих стилістичних фігур, яка використовується у художній літературі, мові та мистецтві. Своєю суттю епітет є прикметою, яка додає до поняття додаткову інформацію, змінює або підсилює його смислове значення. Саме завдяки йому текст стає більш живим, насиченим емоціями та образними зображеннями.

У творчості Володимира Лиса епітет використовується як один із головних засобів створення образів та виразності мови, проте є малодослідженим. Його семантичні особливості не систематизовані, а саме це дало б можливість виокремити ідіостиль автора, визначити його особливості.

Пропоноване дослідження є актуальним, оскільки мовне багатство епітета у різножанрових творів Володимира Лиса, зокрема книги народного синоптика «Таємна кухня погоди» та роману «Століття Якова», ще не є дослідженим.

Мета праці полягає у лексико-семантичному аналізі епітетних структур у книгах Володимира Лиса «Таємна кухня погоди» та «Століття Якова».

Вагомий внесок у розвиток теорії про епітети зробив український учений О. Потебня, який вважав епітетами будь-які парні сполучення слів, що зображують предмети, явища, дії через їх ознаку [4, с. 215]. Науковець відмовився від традиційного на той час поняття епітета як означуваного прикметника при означуваному іменнику. Він розглядав епітет в утвореннях, які ми розуміємо як епітетні конфігурації. Більшість дослідників визначають епітет як художнє означення, що акцентує увагу на образно-естетичній функції.

Автори «Словника лінгвістичних термінів» Д. Ганич, І. Олійник дають таке визначення: «Епітет – один із основних тропів, художнє образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість предмета, поняття, дії. Найчастіше епітетами виступають означення-прикметники, у широкому розумінні епітетами називають іменники-прикладки, а також прислівники, які метафорично пояснюють дієслово» [1, с. 76].

Семантичні особливості епітетів у різножанрових творах В. Лиса, а саме «Століття Якова» і «Таємна кухня погоди» характеризується уживанням у творі різних видів і типів епітетів.

Кольористичні епітети допомагають надати яскравості, різнобарвності художньому світу В. Лиса, а також створюють унікальний ідіостиль митця.

Колір доволі часто виражається складними словами, котрі ширше відтворюють гаму відтінків. У творі «Таємна кухня погоди» В. Лис не нехтує їх вживанням, аби надати різноманітніших відтінків чи то звичайному небу, назвавши його сліпучо-блакитним, чи то ягодам горобини, вказавши, що вони не просто червоні, а яскраво-червоні; тіні ж у письменника теж не просто банально сірі чи чорні, а саме чорно-сірі, дерева у В. Лиса теж скидають вбрання із незвичним та цікавим кольором – жовто-брунатним.

У романі «Століття Якова» письменник майстерно зобразив опозицію білого і чорного. Весь смуток, злість та біль увібрали темні кольори палітри: «...він бачить, як з маленької, темної, бездонної дірки вилітає його смерть» [2, с. 48]; «...минулої чорної ночі...» [2, с. 47]; «...якимись чорними почварами...» [2, с. 40]. На протигагу негативним емоціям, які панували у період, зображений у творі, усіма найпрекраснішими та найсвітлішими значеннями автор наділив білий колір: «Білий халат... Сад за вікном, теж наче молоко довкола будинку розлите, з